

Foto: Jasna Salamon

In memoriam

Jadranka Damjanov (1934.–2016.)

Sanja Cvetnić

U petak, 13. svibnja 2016. napustila nas je profesorica Jadranka Damjanov. Rođena je (također u petak) 5. siječnja 1934. u Subotici. Između te dvije činjenice iz *Liber baptizorum* i *Liber mortuorum* razmotao se jedan plodan život u kome je ključna odrednica (iako ne samo to) bila: profesorica povijesti umjetnosti. Bila je gimnazijska profesorica – predavala je na četiri gimnazije od 1958. do 1983. godine – a potom i sveučilišna: započela je kao suradnica na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu 1965. godine, usporedno je predavala na nastavnom smjeru Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu od 1980., a na Filozofskom fakultetu postala je i stalni sveučilišni nastavnik do umirovljenja kao redovita profesorica 2002. godine.

Prema vlastitim riječima, izrečenima u jednoj radijskoj emisiji, Jadranka Damjanov »znala je« da će prenositi znanja o likovnoj umjetnosti već u ranoj mladosti, i prije negoli je zanimanje profesorice povijesti umjetnosti i postojalo u srednjoj školi, a o fakultetskom radu mogla je samo sanjati. Kao malo tko, premašila je svoje mladenačke snove, neobuzdane i nesuspregnute kakvi snovi u mladosti moraju biti, jer je u desecima izdanja udžbenika *Likovna umjetnost* I i II (poslije razdijeljenima u četiri sveska) i gimnazijskoj nastavi doprla do tolikih naraštaja u Hrvatskoj (i u bivšoj Jugoslaviji) da je teško naći povjesničara umjetnosti ili povjesničarku umjetnosti koji bi imali takvo biblijsko mnoštvo učenika. Nije iznimka da je više naraštaja jedne obitelji sricalo prve stručnije povijesnoumjetničke pojmove iz njezina štiva, jer mnogo je slučajeva da se udžbenik *Likovna umjetnost* nasljeđivao od starije braće pa čak i roditelja i da su kartonski uglovi tvrdih korica i hrbat nosili teške ožiljke brojnih umetanja u školsku torbu i vađenja iz nje.

S druge pak strane, kao sveučilišna profesorica na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Jadranka Damjanov obilježila je naraštaje novih povjesni-

čara umjetnosti općenito, a posebno novih nastavnika, o čijem se daljnjem obrazovanju brinula i nakon odlaska u mirovinu ponudivši internetsku stranicu s vježbama i korisnim, metodički cjelovito obrađenim temama. Njezina želja da prenosi povijesnoumjetničko znanje imala je samo jedan točan izraz: ljubav prema struci. Od 1992. godine organizirala je radionice u zagrebačkom Centru za kulturu i obrazovanje i vodila terensku nastavu s polaznicima (u inozemstvu i u Hrvatskoj), sve u želji da podijeli svoju strast prema umjetnosti sa što više ljudi. Za promicanje metodike nastave, plodnu pedagošku praksu i znanstveni pristup dobila je Državnu nagradu »Ivan Filipović« (1998.), a Nagrada za životno djelo Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske »Radovan Ivančević« (2014.) bila je zahvala struke za sveukupni, a posebno znanstveni doprinos.

U znanstvenom radu, naime, Jadranka Damjanov proširila je granice struke i tu se, kao i u nastavi, odrazila njezina znatiželja i sloboda da zakorači na neprokrčene staze. Inventivna i ustrajna, otvorila je povijest umjetnosti drugim pristupima i tako proširila istraživačko tlo na kojem je do nje struka u Hrvatskoj tek bojažljivo koračala: na analizu pogleda, psihologiju i misaonost percepcije, na osjetilnost opažaja, ali i kulturnoantropološku analizu likovnih rješenja. Njezina knjiga *Pogled i slika: istraživanje pogleda – istraživanje slike* (1996.) unijela je u hrvatsku povijest umjetnosti istraživanja eksperimentalne estetike. Istraživanja su provedena ovdje, na ispitanicima različite dobi i stručnosti, koristeći šest slika modernih hrvatskih autora, ali posve su suvremena s istraživanjima koja su provodili američki istraživači, s drugim mogućnostima, podrškom i publikom. Brojni su projekti koje je potakla, a u svom istraživačkom radu nije napustila »tradicionalne« istraživačke teme poput uloge naručitelja (recimo, u zbornicima *Zrinski* i *Europa* I i II, koje je uredila i u kojima se pojavljuje i kao prevoditelj). Njezina razrješenja

atributivnih problema pouzdana su i temeljita (članak *Usporedna vizualna analiza Dürerove i Pseudo-Dürerove slike*, 2001.), a nisu joj bili strani ni problemi povijesnih građevina (*Komunikacijske strukture baroknih dvoraca Hrvatskog zagorja*, 2004.) pa ni široke kulturnoantropološke analize ponuđene u ogleđima *Bestijarij, od predaje do umjetnosti i natrag* (2008.) ili pak priručnici u kojima je posvetila pozornost povijesnoumjetničkoj terminologiji.

Kao posve posebno poglavlje u *liber vitae* Jadranke Damjanov, predstavlja se njezin novinarski, dopisnički, prevoditeljski, putopisni i memoarski rad, koji započinje u gimnazijskim danima u Subotici, a razvija se od 1952. godine, dolaska u Zagreb i studija i traje – zapravo – do pred smrt. On je ponajviše posvećen njegovanju mađarsko-hrvatskih kulturnih i umjetničkih veza (ističem prijevode Béle Hamvasa, Sándora Máraiija, prevodila je i Nikolu Zrinskoga,

zbornike koje je uredila: *Hrvatska – Mađarska, stoljetne književne i likovnoumjetničke veze*, 1995.; *Hrvatska, Mađarska, Europa, I. simpozij mađarskih i hrvatskih povjesničara umjetnosti*, 2000.). Za održavanje spona između Hrvatske i Mađarske (posve različitih od onih koje nam nudi politika posljednjih godina) ona se – kao dijete Subotičanke Sarolte Zimmer i Dalmatinca iz Kaštela, Jakše Damjanova – osjećala genetski i kulturno pozvanom.

Osobno bih htjela iskoristiti priliku da se duboko naklonim profesoricu Jadranki Damjanov u počast žižku koji je ostavila da tinja na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu i na povijesnoumjetničkom nebu u spomen na svoj začudan svijet, zapisan u knjigama i u pamćenju mnogih. Örök emléké, draga profesoricu; Vječni spomen, kedves professzor!